

ISSN 2307-2296

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

**FINANCE
ACCOUNTING
BANKS**

**ФІНАНСИ
ОБЛІК
БАНКИ**

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

Заснований у 1998 році

Випуск № 1 (24) - 2019

ВІННИЦЯ - 2019

ISSN 2307-2296

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

FINANSE
ACCOUNTING
BANKS

ФІНАНСИ
ОБЛІК
БАНКИ

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

Заснований у 1998 році

Випуск
№ 1(24) • 2019

Винница • 2019

З а с н о в н и к : Донецький національний університет, Обліково-фінансовий факультет

В и д а в е ц ь : Донецький національний університет імені Василя Стуса

Д р у к у є т ь с я з а р і ш е н н я м В ч е н о ї р а д и Донецького національного університету імені Василя Стуса (протокол № 3 від 01.11.2019 р.)

Збірник містить статті, у яких висвітлюються сучасні проблеми теорії та практики фінансів, банківської системи, бухгалтерського обліку, статистики, інформаційного забезпечення управління економічними суб'єктами, розвитку фінансових ринків та інструментів.

Статті представляють інтерес для вчених, викладачів ВНЗ, аспірантів, магістрів, практичних робітників.

Редакційна колегія:

Іонін Є.Є. – д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку, аналізу і аудиту Донецького національного університету ім. Василя Стуса (м. Вінниця)

Беспалова А.Г. – к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів і банківської справи Донецького національного університету ім. Василя Стуса (м. Вінниця)

Вишневський В.П. – д.е.н., професор, заступник директора Інституту економіки промисловості НАН України (м. Київ)

Кужелев М.О. – д.е.н., професор, директор Навчально-наукового інституту фінансів, банківської справи Університету державної фіскальної служби України

Лактіонова О.А. – д.е.н., доцент, завідувач кафедри фінансів і банківської справи Донецького національного університету ім. Василя Стуса (м. Вінниця)

Сидорова А.В. – д.е.н., професор, завідувач кафедри бізнес-статистики та економічної кібернетики Донецького національного університету ім. Василя Стуса (м. Вінниця)

Андрюшків Б.М. – д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту інноваційної діяльності та підприємництва Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя (м. Тернопіль)

Гетьман В.Г. – д.е.н., професор, голова навчально-методичної ради по бухгалтерському обліку, аналізу і аудиту Навчально-методичного об'єднання ВНЗ Росії (м. Москва)

Мищенко В.І. – д.е.н., професор, директор Центру наукових досліджень НБУ Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ)

Азаренкова Г.М. – д.е.н., професор, заступник директора Харківського інституту банківської справи, університету банківської справи НБУ (м. Харків)

Алексєєнко Л.М. – д.е.н., професор, професор кафедри фінансів суб'єктів господарювання і страхування Тернопільського національного економічного університету

Костирко Л.А. – д.е.н., професор, професор кафедри корпоративних фінансів і контролінгу Київського національного економічного університету ім. В. Гетьмана (м. Київ)

Косова Т.Д. – д.е.н., професор, професор кафедри фінансів та моделювання економічних систем Класичного приватного університету (м. Запоріжжя)

Хаджинов І.В. – д.е.н., професор, проректор з наукової роботи Донецького національного університету ім. Василя Стуса (м. Вінниця)

Білан Юрій (Yuriy Bilan), ад'юнкт кафедри мікроекономіки Щецинського університету (Польща), кандидат економічних наук, доцент, Ph.D

Ів-Лоран Грізі (Yves-Laurent Grize), University of Applied Sciences, School of Engineering, Switzerland (д.е.н., професор; Університет прикладних наук, Інженерна школа, Швейцарія)

Науковий журнал заснований у 1998 р., зареєстрований у 2017 році (свідоцтво КВ № 22781-12681ПР) Видається за рішенням Вченої ради Донецького національного університету імені Василя Стуса. Науковий журнал включений ВАК України до переліку спеціалізованих видань з економіки (№ 1-05/7 від 09.06.1999 р. Бюлетень ВАК України № 4, 1999 р.), перереєстрований наказом Міністерства освіти і науки України від 11.07.2016 р.

Періодичність видання: 1 раз на рік.

Адреса редакції: 21009, м. Вінниця, вул. Академіка Янгеля, 4.
тел. (050) 925-83-21 e-mail: finance-period.div@donnu.edu.ua
Електронна копія збірника у Національній бібліотеці ім. В.І. Вернадського:
http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Fub/index.html

З М І С Т

- Беспалова А.Г. 8
УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ
Беспалова А.Г.
УПРАВЛЕНИЕ РИСКАМИ СТРАХОВОЙ КОМПАНИИ
Bespalova A.
INSURANCE COMPANY RISK MANAGEMENT
- Гевлич Л.Л. 17
**КОНЦЕПЦІЯ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ЧИННИК
ВИБОРУ МЕТОДИКИ АУДИТУ**
Гевлич Л.Л.
**КОНЦЕПЦИЯ ЖИЗНЕННОГО ЦИКЛА ПРЕДПРИЯТИЯ КАК
ФАКТОР ВЫБОРА МЕТОДИКИ АУДИТА**
Hevlych L.
**CONCEPT OF THE ENTERPRISE' LIFE CYCLE AS A FACTOR OF THE
AUDITING METHODS SELECTION**
- Громко Є.О., Матвійчук В.І. 28
**ФІНАНСОВИЙ БОРГ ПІДПРИЄМСТВА: ОСОБЛИВОСТІ ВИНИКНЕННЯ
ТА ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ**
Громко Е.А., Матвийчук В.И.
**ФИНАНСОВЫЙ ДОЛГ ПРЕДПРИЯТИЯ: ОСОБЕННОСТИ
ВОЗНИКНОВЕНИЯ И ПОДХОДЫ К ОЦЕНКЕ**
Hromko Y., Matviychuk V.
**FINANCIAL DEBT OF THE ENTERPRISE: FEATURES OF ORIGIN AND
ASSESSMENT APPROACH**
- Гуменюк Р.П. 39
**СВІТОВИЙ ДОСВІД МЕХАНІЗМІВ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЗБРОЙНИХ СИЛ**
Гуменюк Р.П.
**МИРОВОЙ ОПЫТ МЕХАНИЗМОВ ФИНАНСОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ
ВООРУЖЕННЫХ СИЛ**
Humeniuk R.
**WORLD EXPERIENCE OF FINANCIAL SUPPORT MECHANISMS OF
THE ARMED FORCES**
- Карпова Т. 48
**IMPROVEMENT OF BANK'S CREDIT POLICY IN THE CONDITIONS OF
DIGITAL TECHNOLOGIES**
Карпова Т.С.

ВДОСКОНАЛЕННЯ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ В УМОВАХ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Карпова Т.С.

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ КРЕДИТНОЙ ПОЛИТИКИ БАНКА В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

Олійник Л.В.

57

РОЗВИТОК КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

Олейник Л.В.

РАЗВИТИЕ КОРПОРАТИВНОЙ СОЦИАЛЬНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ В БАНКОВСКОМ СЕКТОРЕ УКРАИНЫ

Oliinyk L.

CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY DEVELOPMENT IN THE BANKING SECTOR OF UKRAINE

Руденок О.О., Лактіонова О.А.

68

ОЦІНКА КОНЦЕНТРАЦІЇ ВЛАСНОСТІ В КОРПОРАТИВНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

Руденок О.А., Лактионова А.А.

ОЦЕНКА КОНЦЕНТРАЦИИ СОБСТВЕННОСТИ В КОРПОРАТИВНОМ СЕКТОРЕ УКРАИНЫ

Rudenok O., Laktionova A.

ESTIMATION OF OWNERSHIP CONCENTRATION IN THE CORPORATE SECTOR OF UKRAINE

Рабокoнь Ю.С., Томчук О.Ф.

76

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Рабокoнь Ю.С., Томчук Е.Ф.

АНАЛИЗ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЗАПАСОВ НА ПРЕДПРИЯТИИ

Rabokon Y., Tomchuk E.

ANALYSIS OF THE EFFECTIVENESS OF THE USE OF INVENTORIES IN THE ENTERPRISE

Рязанцева Ю. І., Томчук О.Ф.

87

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ОРЕНДНИХ ОПЕРАЦІЙ НА ФІНАНСОВИЙ СТАН ТА ФІНАНСОВИЙ РЕЗУЛЬТАТ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Рязанцева Ю.И., Томчук Е.Ф.

АНАЛИЗ ВЛИЯНИЯ АРЕНДНЫХ ОПЕРАЦИЙ НА ФИНАНСОВОЕ СОСТОЯНИЕ И ФИНАНСОВЫЙ РЕЗУЛЬТАТ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Riazanceva Y., Tomchuk E.

**ANALYSIS OF THE IMPACT OF RENTAL OPERATIONS ON THE
FINANCIAL STATUS AND THE FINANCIAL RESULT OF THE ACTIVITY
OF THE ENTERPRISE**

- Томчук О.Ф., Сидоренко Е.А. 94
**МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ АНАЛІЗУ ДЕБІТОРСЬКОЇ
ЗАБОРГОВАНOSTI В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ**
- Томчук Е. Ф., Сидоренко И. М.
**МЕТОДИКА ПРОВЕДЕНИЯ АНАЛИЗА ДЕБИТОРСКОЙ
ЗАДОЛЖЕННОСТИ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЕМ**
- Tomchuk E., Sydorenko I.
**METHODS OF CONDUCTING AN ACCOUNT OF DEBT RECEIVABLES IN
THE ENTERPRISE MANAGEMENT SYSTEM**
- Юрчишена Л.В., Шевчук Ю.І. 102
**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРУВАННЯ ТА ФІСКАЛЬНИЙ
ПОТЕНЦІАЛ АКЦИЗНОГО ПОДАТКУ В УКРАЇНІ**
- Юрчишена Л.В., Шевчук Ю.И.
**КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ АДМИНИСТРИРОВАНИЯ И
ФИСКАЛЬНЫЙ ПОТЕНЦИАЛ АКЦИЗНОГО НАЛОГА В УКРАИНЕ**
- Yurchishena L., Shevchuk Yu.
**CONCEPTUAL BASIS OF ADMINISTRATION AND FISCAL POTENTIAL
OF EXCISE TAX IN UKRAINE**
- Волкова Н.І., Кульбіда В.А. 113
**ОСОБЛИВОСТІ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ НА
СУЧАСНОМУ ЕТАПІ**
- Волкова Н.И., Кульбида В.А.
**ОСОБЕННОСТИ БАНКОВСКОГО КРЕДИТОВАНИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ
НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ**
- Volkova N., Kulbida V.
**FEATURES OF BANK LOANING OF ENTERPRISES AT THE PRESENT
STAGE**
- Сидорова А.В. 123
**ЗОВНІШНІЙ БОРГ УРАЇНИ: ОЦІНЮВАННЯ, МОДЕЛЮВАННЯ ТА
ПРОГНОЗУВАННЯ**
- Сидорова А.В.
**ВНЕШНИЙ ДОЛГ УКРАИНЫ: ОЦЕНКА,
МОДЕЛИРОВАНИЕ И ПРОГНОЗИРОВАНИЕ**
- Sydorova A.
EXTERNAL DEBT OF UKRAINE: ASSESSMENT, MODELING AND

FORECASTING

- Іонін Є.Є. 129
ДІАГНОСТИКА ВІДПОВІДНОСТІ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ БАЗОВИМ КОНЦЕПЦІЯМ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ
Ионин Е.Е.
ДИАГНОСТИКА СООТВЕТСТВИЯ ПЛАТЕЖЕ-СПОСОБНОСТИ БАЗОВЫМ КОНЦЕПЦИЯМ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА
Ionin E.
DIAGNOSTIC OF COMPLIANCE WITH PAYABILITY TO BASIC CONCEPTS OF ACCOUNTING
- Савченко М.В. 138
КРЕДИТИ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ЯК ДЖЕРЕЛО СТАБІЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ
Савченко М.В.
КРЕДИТЫ МЕЖДУНАРОДНЫХ ФИНАНСОВЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ КАК ИСТОЧНИК СТАБИЛИЗАЦИИ ФИНАНСОВОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ
Savchenko M.
LOANS TO INTERNATIONAL FINANCIAL ORGANIZATIONS AS THE SOURCE OF STABILIZATION OF THE FINANCIAL SYSTEM OF UKRAINE
- Тарасенко Л. 148
EFFICIENCY OF ENTERPRISE'S ACTIVITY: ESSENCE, GENESIS, CONTENT OF APPROACHES
Тарасенко Л.О.
ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ, ГЕНЕЗИС, ЗМІСТ ПІДХОДІВ
Тарасенко Л.А.
ЭФФЕКТИВНОСТЬ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ: СУЩНОСТЬ, ГЕНЕЗИС, СОДЕРЖАНИЕ ПОДХОДОВ
- Разборська О.О., Лесік Л.С. 158
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО СУДЖЕННЯ В СФЕРІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА АУДИТОРСЬКОЇ ПРАКТИКИ
Разборская Е.А., Лесик Л.С.
ФОРМИРОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО СУДЖЕНИЯ В СФЕРЕ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА И АУДИТОРСКОЙ ПРАКТИКИ

Razborska E., Lesik L.

FORMATION OF PROFESSIONAL JUDGMENT IN THE SPHERE OF ACCOUNTING AND AUDIT PRACTICE

Юрчишена Л.В., Саницька О.Ю.

169

АНАЛІЗ ЄДИНОГО ПОДАТКУ У ФОРМУВАННІ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ

Юрчишена Л.В., Саницкая О.Ю.

АНАЛИЗ ЕДИНОГО НАЛОГА В ФОРМИРОВАНИИ ДОХОДОВ МЕСТНЫХ БЮДЖЕТОВ УКРАИНЫ

Yurchishena L., Sanytska O.

ANALYSIS OF THE SINGLE TAX IN THE LOCAL BUDGETS OF UKRAINE

Калачик А.В., Томчук В.В.

179

ERP СИСТЕМИ ТА ЇХ МІСЦЕ В УПРАВЛІНСЬКОМУ ОБЛІКУ

Калачик А.В., Томчук В.В.

ERP СИСТЕМЫ И ИХ МЕСТО В УПРАВЛЕНЧЕСКОМ УЧЕТЕ

Kalachyk A., Tomchuk V.

ERP SYSTEMS AND THEIR PLACES IN MANAGEMENT ACCOUNTING

DOI: <http://dx.doi.org/10.31558/2307-2296.2019.1.14>

УДК 657.62

Іонін Є.Є., д.е.н., професор, Донецький національний університет імені Василя Стуса

ДИАГНОСТИКА ВІДПОВІДНОСТІ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ БАЗОВИМ КОНЦЕПЦІЯМ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Досліджено теоретичні і практичні аспекти діагностики платоспроможності у короткостроковому та довгостроковому періодах у контурі базових концепцій міжнародних стандартів фінансової звітності: концепції безперервної діяльності та концепції збереження фінансового капіталу з урахуванням оновлених вимог для відкриття впровадження у справі про банкрутство згідно Кодексу України з процедур банкрутства. Запропоновано аналітичний інструментарій та аналітичні процедури при діагностиці платоспроможності на основі потенційних грошових потоків, позитивного потенційного чистого грошового потоку, які знаходять відображення у робочому капіталі, наявності власних оборотних коштів, фінансових коефіцієнтах мобільності та забезпечення, коефіцієнті концентрації власного капіталу.

Виходячи зі значимості цих показників у діагностиці своєчасного виявлення неспроможності виконання своїх зобов'язань висунуто пропозицію щодо уніфікації їх розрахунку, єдиної термінології у їх назви у діючих методиках фінансового аналізу затверджених органами виконавчої влади.

Ключові слова: діагностика, платоспроможність, робочий капітал, наявність власних оборотних коштів, фінансові коефіцієнти, власний капітал, грошовий потік, фінансовий стан, банкрутство.

Табл. 1, Рис. 1, Літ. 9

Ионин Е.Е.

ДИАГНОСТИКА СООТВЕТСТВИЯ ПЛАТЕЖЕСПОСОБНОСТИ БАЗОВИМ КОНЦЕПЦИЯМ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА

Исследованы теоретические и практические аспекты диагностики платежеспособности в краткосрочном и долгосрочном периодах времени в контурах базовых концепций международных стандартов финансовой отчетности: концепции непрерывной деятельности и концепции сохранности финансового капитала с учетом обновленных требований для открытия производства по делу о банкротстве согласно Кодексу Украины по процедурам банкротства. Предложен аналитический инструментальный и аналитические процедуры для диагностики платежеспособности на основе потенциальных денежных потоков, положительного потенциального чистого денежного потока, которые находят свое отражение в рабочем капитале, наличии собственных оборотных средств, финансовых коэффициентах мобильности и обеспеченности, коэффициенте концентрации собственного капитала.

Исходя из значимости этих показателей в диагностике своевременного выявления неспособности выполнения своих обязательств, предложено унифицировать их расчет, единой терминологии в их названии в действующих методиках финансового анализа, утвержденных органами исполнительной власти.

Ключевые слова: диагностика, платежеспособность, рабочий капитал, наличие собственных оборотных средств, финансовые коэффициенты, собственный капитал, денежный поток, финансовое состояние, банкротство.

Ionin E.

DIAGNOSTIC OF COMPLIANCE WITH PAYABILITY TO BASIC CONCEPTS OF ACCOUNTING

The theoretical and practical aspects of solvency diagnostics in the short and long-term periods of time have been studied in the contours of the basic concepts of international financial reporting standards: the concept of continuous business and the concept of financial capital preservation, taking into account updated requirements for opening bankruptcy proceedings in accordance with the Bankruptcy Code of Ukraine.

Analytical tools and analytical procedures for diagnosing solvency on the basis of potential cash flows, positive potential net cash flow, which are reflected in working capital, availability of working capital, financial ratios of mobility and security, coefficient of concentration of equity are proposed.

Based on the significance of these indicators in the diagnosis of the timely identification of the inability to fulfill their obligations, it is proposed to unify their calculation, a single terminology in their name in the existing methods of financial analysis approved by the executive authorities.

Key words: diagnostics, solvency, working capital, availability of working capital, financial ratios, equity, cash flow, financial position, bankruptcy.

Постановка проблеми. Найважливішою вимогою життєдіяльності підприємства є спроможність своєчасно та в повному обсязі виконувати свої зобов'язання, тобто його платоспроможність. Тривалість знаходження на ринку, ринкова позиція, перспективи розвитку безпосередньо залежать від дотримання базових концепцій бухгалтерського обліку: концепції безперервної діяльності та концепції збереження фізичного і фінансового капіталу.

Значущість аналітичної складової в діагностиці платоспроможності посилюється в умовах дії Кодексу України з процедур банкрутства, коли питання встановлення відповідних ознак неплатоспроможності боржника відсутні на відміну від раніше діючої практики.

Аналіз останніх досліджень. Теоретичні та практичні питання платоспроможності як важливішої складової фінансового стану підприємства є предметом досліджень вітчизняних та закордонних вчених: Л. Бернстайна, М. Білик, І. Бланка, Ю. Бригхема, Р. Брейлі, Л. Гапенські, У. Кярана, Є. Мниха, Дж. Хоупа та інших. Водночас з цим недостатньо досліджено питання діагностики платоспроможності в короткостроковому та довгостроковому періодах часу з урахуванням вимог базових концепцій міжнародних стандартів фінансової звітності.

Мета наукової статті. Обґрунтування аналітичного інструментарію та аналітичних процедур для діагностики платоспроможності в короткостроковому та довгостроковому періодах часу з урахуванням вимог концепцій безперервної діяльності та концепції збереження фінансового капіталу. Це дає можливість своєчасного виявлення проблемних місць, адекватного реагування для їх усунення, що забезпечує життєдіяльність підприємств.

Викладення основного матеріалу. Сталий розвиток підприємств можливо здійснювати тільки на основі обов'язкового дотримання базових концепцій міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), їх врахування при проведенні економічного аналізу і в першу чергу реалізації однієї з основних його функцій – діагностики. Це дає можливість розпізнавання проблеми, виявлення можливих резервів покращення роботи, що є підставою для обґрунтування якісних управлінських рішень. Високі вимоги до інформації фінансової звітності обумовлюють адекватні вимоги до

економічного аналізу й насамперед до його аналітичних процедур і спеціальних прийомів, показників, тобто інструментарію проведення такого аналізу.

В міжнародній обліково-аналітичній практиці термін «концептуальна основа» звичайно розглядається як базисна структура, яка лежить в основі формування ідей. Виходячи з цього, концептуальні основи МСФЗ задають певні конструктивні рамки всіх стандартів звітності. Вони враховуються при розробці майбутніх стандартів і перегляду діючих, тому «кількість випадків виникнення суперечності між Концептуальною основою та Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку з часом зменшуватиметься» [1, с. 43].

Концептуальні основи бухгалтерського обліку та фінансової звітності повинні бути враховані при формуванні системи критеріїв, що характеризують платоспроможність, і вони ж повинні виступати базою для формування системи аналітичних індикаторів.

До числа базових концептуальних основ бухгалтерського обліку з позицій управління бізнес-структурою, належить концепція діючого підприємства, або безперервності діяльності (*going concern*), яка передбачає, що підприємство створюється з метою роботи в близькому майбутньому, у нього немає намірів добровільно припинити свою діяльність, тому кредитори можуть розраховувати на своєчасне і повне задоволення їх вимог. Дана концепція враховує майнову відокремленість суб'єкта господарювання від майна і зобов'язань її власників. Майно відображається в активі балансу, включає в себе необоротні та оборотні активи, які контролюються і втілюють майбутню економічну вигоду.

Для досягнення цілей підприємства здійснюється використання всіх його ресурсів, що забезпечує виробництво і реалізацію продукцію, що знаходить своє вираження в обсягах продажів і веде до отримання доходів. Циклічність діяльності підприємства не обмежується тільки рамками досягнутого рівня виробництва і продажів. Процес безперервної діяльності вимагає, щоб підприємство отримувало прибуток. Її капіталізація є необхідною умовою тривалості функціонування підприємства, його стабільності в ринковому середовищі.

Фінансовий результат, який визначається на основі показників доходів і витрат, формується в системі фінансового обліку на основі принципу нарахувань, згідно з яким результати операцій та інших подій визнаються за фактом їх звершення, а не з надходження коштів. Запис таких подій та їх подання у фінансовій звітності відбувається в ті періоди часу, до яких вони належать. Фінансова звітність, складена з використанням методу нарахувань, фіксує не тільки минулі операції, які містили виплату і надходження грошових коштів, але також і рух коштів у майбутньому. Метод нарахувань дозволяє зблизити в часі момент визнання доходів і витрат, точніше виміряти фінансовий результат, прогнозувати майбутні грошові потоки.

Відображення господарських операцій за фактом їх звершення призводить до того, що фінансовий результат «відривається» від грошових потоків, в результаті чого у підприємства може мати місце така ситуація: прибуток є, а коштів немає або їх менше, ніж потрібно для виконання своїх зобов'язань, що, при тривалому наростанні боргів, може привести підприємство до банкрутства (рис.1).

Всі ці особливості є теоретичним підґрунтям для дослідження питання платоспроможності, побудови аналітичної архітектури, яка буде включати критерії, систему індикаторів, аналітичні процедури, терміни проведення діагностики в залежності від тривалості періоду.

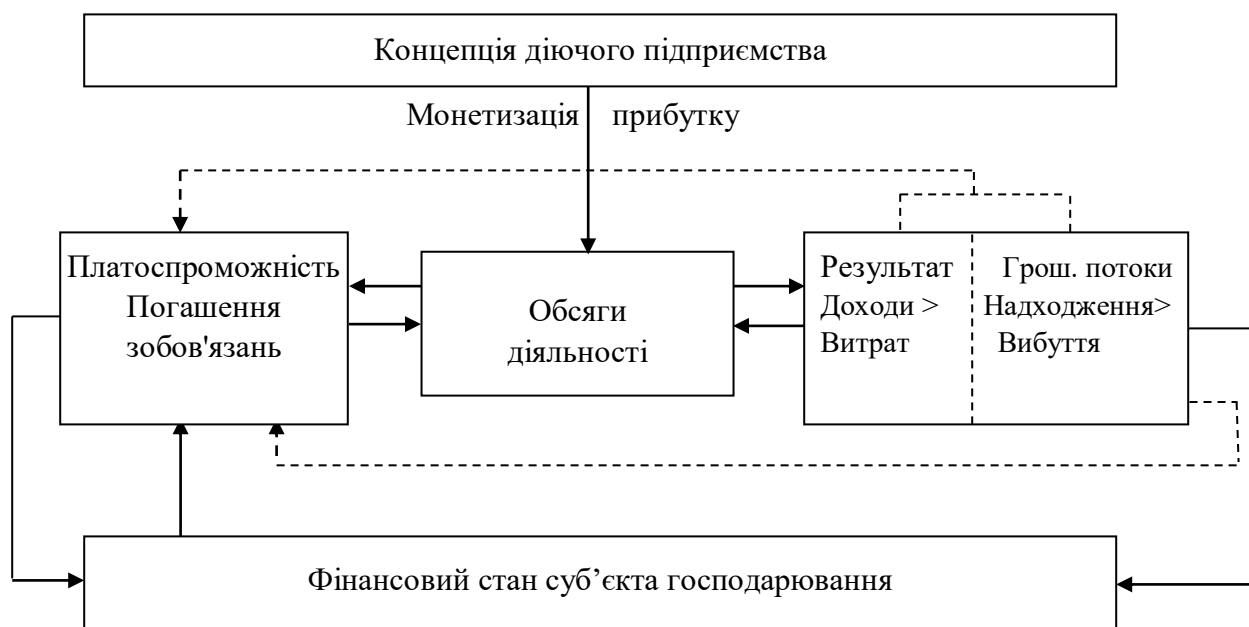

Рисунок 1 - Взаємодія найважливіших елементів підсистеми фінансового стану суб'єкта господарювання

Первинним в аналітичній архітектурі є критерії визнання платоспроможності. При їх обґрунтуванні слід дотримуватися критеріїв визнання елементів фінансової звітності, що використовуються в МСФЗ [1, с. 65]. Наприклад, критерій визнання активів (відображення в балансі) пов'язаний з двома умовами:

- 1) оцінка може бути достовірно визначена;
- 2) очікується отримання в майбутньому економічних вигід, пов'язаних з його використанням.

У разі невизнання активу у зв'язку з невідповідністю умовою, витрати на його придбання та створення включаються до складу витрат звітного періоду у звіті про фінансові результати. Якщо ж об'єкт визнається активом, то він відображається в балансі, тобто стає частиною майна підприємства і, навпаки.

Таким чином, критерій виступає як ознака, на підставі якого формуються визначення і класифікації. Він є своєрідним мірилом оцінки, на підставі якої формується думка про стан або значенні певної системи.

Виходячи з цього, при діагностиці платоспроможності в якості критерія буде спроможність своєчасно і в повному обсязі виконати свої зобов'язання. На це звертають увагу автори базового підручника інституту банківської справи Великої Британії (Chartered Institute of Bankers) «Здатність підприємства платити за своїми зобов'язаннями у разі настання терміну платежу є ключовим визначальним чинником міцності фінансового стану підприємства» [2, с. 192].

Тобто, ключовою ознакою є своєчасність і повнота виконання зобов'язань, які є свого роду Дамокловим мечом, який постійно висить над бізнесменом і завжди є актуальним питанням «бути, чи не бути». В аналітичному плані в короткостроковому періоді платоспроможність висувається на перший план, тому що при не виконанні цієї вимоги підприємство рано чи пізно стає банкрутом, що не відповідає концепції безперервної діяльності.

У діючій практиці в цьому плані мали місце певні зміни у зв'язку з прийняттям Кодексу України з процедур банкрутства, а саме: оновлені вимоги для відкриття

впровадження у справі про банкрутство: необхідно звернення до Господарського суду з доказами неплатоспроможності боржника, ознаки якої суд зобов'язаний дослідити. При цьому питання встановлення відповідних ознак неплатоспроможності боржника відсутні на відміну від раніше діючого Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», коли обов'язковою вимогою були дві вимоги:

- безспірні вимоги кредитора (кредиторів) до боржника 300 і більше мінімальних розмірів заробітної плати;
- термін цього боргу – 90 і більше днів.

Ці зміни безпосередньо направлені на вдосконалення самої процедури та забезпечення балансу інтересів кредиторів з інтересами боржника [3].

Якщо розглядати короткостроковий період, то потенційна платоспроможність може бути визначена на основі показника робочий капітал, як різниця між оборотними активами і поточними зобов'язаннями. Слід зазначити, що в методологічному плані «робочий капітал»(working capital) або чисті поточні активи (net current assets) завжди рівні. Це знайшло відображення в раніше діючому міжнародному стандарті бухгалтерського обліку 13 «Подання поточних активів та поточних зобов'язань», у якому відзначалося: «Перевищення поточних активів над поточними зобов'язаннями часто називають «чистими поточними активами» або «робочим капіталом» [4, 218].

В спеціальній літературі дуже часто має місце ототожнення показника робочий капітал з оборотним капіталом, чистим оборотним капіталом. Це ототожнення по визначенню Бернстайна Л.А. зв'язане з тим, що «деякі бізнесмени розглядають як робочий капітал поточні активи» [5, 398].

Хендриксен Є.С. і М.Ф.Ван Бреда відзначають, що «поняття оборотного капіталу як частини операційної діяльності підприємства придбало популярність у 40-х роках і дотепер нерідко використовується на практиці бухгалтерами США. Це поняття вперше було виведено в ARB 43 (Accounting Research Bulletin), де автори намагалися визначити його, зв'язуючи з поняттям операційного циклу, а не як правила одного року» [6, 294].

Ідея використання показника робочий капітал для діагностики потенційної платоспроможності дуже очевидна і базується на потенційних грошових потоках. Оборотні активи – це потенційне надходження грошових коштів протягом одного року, а поточні зобов'язання – потенційне вибуття грошових коштів. Нормою бізнесу є наявність позитивного робочого капіталу, тобто позитивного чистого грошового потоку (+NCF). Це є підтвердженням потенційної платоспроможності протягом одного року.

Вітчизняним аналогом робочого капіталу є показник наявності власних оборотних коштів (НВОК), при розрахунку якого слід враховувати довгострокові зобов'язання.

$$\text{НВОК} = \text{ВК} + \text{ДЗ} - \text{НА}; \quad (1)$$

де, ВК – власний капітал; ДЗ – довгострокові зобов'язання; НА – необоротні активи.

Якщо балансове рівняння Активи = Пасиви, послідовно представити наступним чином:

$$\text{Активи} = \text{ВК} + \text{З}; \quad (2)$$

$$\text{НА} + \text{ОА} = \text{ВК} + \text{ДЗ} + \text{ПЗ} \quad (3)$$

де, З – зобов'язання; ДЗ – довгострокові зобов'язання; ПЗ – поточні зобов'язання; НА – необоротні активи; ОА – оборотні активи

Тоді це дає можливість побачити рівняння показника робочий капітал і наявність власних оборотних коштів. У зв'язку з цим Уолш Кяран зазначає: «Наведемо й альтернативне визначення робочого капіталу: Робочий капітал = власний капітал + довгострокові зобов'язання – необоротні активи. Ця формула не так вже й часто

використовується в спеціальній літературі, однак вона дозволяє добре усвідомити структуру капіталу компанії» [7, с. 46].

Такої ж думки Коласс Б., який наводить такі формули розрахунку чистого оборотного капіталу [8, с. 47]:

1. Чистий оборотний капітал = оборотні кошти - короткострокова заборгованість;
2. Чистий оборотний капітал = постійний капітал - необоротні активи.

Ці аргументи не викликають сумніву при розрахунку цих показників. Однак в діючої теорії та практиці дуже часто автори не враховують довгострокові зобов'язання. На нашу думку це є необґрунтованим, тому що зобов'язання це джерело, а довгострокові – терміном більш ніж один рік. Якщо вони будуть представлені довгостроковими кредитами, цільове призначення яких кредитування необоротних активів, не зрозуміло чому їх деякі автори не враховують (табл. 1).

Таблиця 1 - Баланс умовних підприємств (грош. одиниць)

Активи	Підприємство		Пасиви	Підприємство	
	1	2		1	2
Необоротні активи	400	600	Власний капітал	650	250
Оборотні активи	600	400	Довгострокові зобов'язання *	50	50
			Короткострокові зобов'язання	300	700
Разом	1000	1000	Разом	1000	1000

*довгострокові кредити банку

Враховуючи, що у підприємства 1 і 2 є довгострокові кредити, цільове призначення яких покриття необоротних активів, тому при розподілі джерел саме вони будуть враховуватися в першу чергу, а після цього вже долучається власний капітал. Довгострокові зобов'язання і власний капітал є капіталом тривалого використання.

Нескладні арифметичні розрахунки дають можливість отримати результат по кожному підприємству:

Підприємство 1. НВОК = 650 + 50 - 400 = 300 (грош. од.)

Підприємство 2. НВОК = 250 + 50 - 600 = -300 (грош. од.)

Саме інтерпретація цього показника дає можливість показати розподіл джерел:

Підприємство 1. 300 грош. од. власного капіталу пішло на покриття оборотних активів, що є безумовно позитивним. Але крапку поставити фінансовий аналітик не може, необхідно визначити ступінь «цього позитивного», тобто на скільки (відсотків) це позитивно. Доречи, усе пізнається в порівнянні.

Логічно порівняння отриманого результату +НВОК зробити до вартості оборотних активів та всього власного капіталу. Перше співвідношення знаходить своє відображення у коефіцієнту забезпечення, який показує розмір оборотних активів що покриваються за рахунок власного капіталу. Рекомендоване значення $> 0,1$, або більше 10% оборотних активів повинно бути покрито за рахунок власного капіталу. З іншого боку при визначенні типу фінансової стійкості нормальна фінансова стійкість (другий тип) буде, коли запаси і витрати повністю покриваються за рахунок власного капіталу.

Одночасне дотримання двох цих вимог можна представити у вигляді системи двох нерівностей:

$$\left\{ \begin{array}{l} \frac{\text{НВОК}}{\text{ОА}} > 0,1 \\ \frac{\text{НВОК}}{\text{ЗіВ}} \geq 1 \end{array} \right.$$

де, НВОК – наявність власних оборотних коштів; ОА – оборотні активи; ЗіВ – запаси і витрати

З практичної точки зору знак рівняння у другому показнику не є реальним, не може співпадати ці дві складові: НВОК та ЗіВ, буде хоч не значна розбіжність між ними. Дотримання одночасно цих двох вимог дає можливість діагностувати наявність:

1) агресивної або компромісної моделі фінансування оборотних активів (в залежності від фактичного результату та величини постійної на змінної складової оборотних активів;

2) нормальний тип фінансової стійкості, тобто усі запаси і витрати в цьому випадку повинні бути покриті за рахунок власного капіталу.

Стратегія фінансування оборотних активів є однією з основних тем фінансового менеджменту. Загально прийнято виокремлювати 4 моделі: ідеальна, агресивна, консервативна і компромісна в залежності від використання джерел для фінансування оборотних активів. Ці моделі запозичені з іноземної літератури, частина з них є умовними і такими, що не відповідають дійсності.

Ідеальна модель базується на рівнянні оборотних активів і короткострокових зобов'язань, якого в реальній практиці не існує, між ними буде хоч мінімальна розбіжність на 1 грошову одиницю.

Консервативна модель передбачає відсутність короткострокових зобов'язань, що також не може бути у практиці. Вона обов'язково є і в першу чергу за рахунок кредиторської заборгованості по оплаті праці, не враховуючи комерційну.

Виходячи з того, що ці дві моделі є умовними, на нашу думку вони не заслуговують на увагу, а при викладенні відповідного матеріалу доцільно звертати увагу тільки на двох інших: агресивної та компромісної, акцентуючи увагу на наступному:

а) нормою бізнесу є щоб частина оборотних активів покривалася за рахунок власного капіталу, а це відображається у показнику наявність власних оборотних коштів, який в свою чергу дорівнює робочому капіталу. Для діагностики цього стану доцільно використовувати показник $K = \frac{\text{НВОК}}{\text{ОА}}$, рекомендоване значення якого повинно бути $> 0,1$.

б) в залежності від того, яка частина оборотних активів фінансується за рахунок власного капіталу (постійного капіталу) виокремлюють агресивну модель, коли покривається тільки постійна (системна) частина, та компромісна – коли крім попередньої умови додається обов'язковість покриття половини змінної частини. Якщо на запаси і витрати припадає постійна частина і половина змінної частини, тоді для діагностики доцільно використовувати $K = \frac{\text{НВОК}}{\text{ЗіВ}}$, якщо його значення буде ≥ 1 , це буде діагностувати нормальний тип фінансової стійкості.

Від'ємне значення НВОК (-300 грош. од.) у другого підприємства (табл. 1) негативно характеризує фінансовий стан і свідчить про те, що 300 грош. од. необоротних активів покрито за рахунок поточних зобов'язань. Це є загрозою життєдіяльності підприємства і вступає в протиріччя з концепцією безперервної діяльності. Ця ситуація буде відповідати 4 типу фінансової стійкості – кризовий фінансовий стан.

Деталізований склад індикаторів платоспроможності в короткостроковій періоді передбачає використання показників динаміки і статички. Найважливішим показником динаміки у цьому зв'язку є показники грошових потоків: вхідний (CFin), вихідний (Cfout), чистий (NCF). Результуючим показником є чистий грошовий потік, позитивне значення якого свідчить про перевищення надходження грошових коштів над їх вибуттям.

Чистий грошовий потік, як динамічна величина, балансується з статичною величиною залишку коштів на початок і кінець звітної періоду, наступним чином:

$$Q_1 + ЧГП = Q_2 \quad (4)$$

де Q1 - залишок коштів на початок періоду; ЧГП - чистий грошовий потік за період; Q2 - залишок грошових коштів на кінець періоду.

Результат чистого грошового потоку дає підстави судити про роботу суб'єкта підприємницької діяльності: позитивна величина в динаміці свідчить про нормальну роботу, тобто необхідної платоспроможності та фінансової стійкості. Негативна величина означає, що витрати підприємства перевищують надходження коштів, а збереження такого становища в тривалій перспективі призводить до неплатоспроможності і, відповідно, до неспроможності підприємства.

Діагностика платоспроможності передбачає деталізацію чистого грошового потоку у розрізі видів діяльності, стадій життєвого циклу підприємства. Однозначно з операційної діяльності в якості норми є позитивне значення чистого грошового потоку, з інвестиційної діяльності – від'ємне значення.

Система відносних показників для діагностики грошових потоків в системі платоспроможності повинна включати три основні групи: [9, с. 132].

- 1) відносні показники, в основі яких лежить інформація про надходження (+), вибуття (-) і сальдо (+,-) грошових коштів;
- 2) відносні показники, засновані на співвідношенні надходження (+), вибуття (-) і сальдо (+,-) грошових коштів з певною базою, відмінною від вищевказаних показників;
- 3) відносні показники, засновані на співвідношенні певних показників з надходженням (+), вибуттям (-) і сальдо (+,-) грошових коштів, тобто зворотні другої групи.

У довгостроковому періоді з розширенням часового горизонту точність розрахунків зменшується не тільки за рахунок впливу факторів зовнішнього середовища, но і галузевого та корпоративного рівнів. Дієвість показників стратегічного планування безпосередньо залежить від інформаційної бази, методології розрахунку показників, аналітичного інструментарію та кваліфікації аналітика.

Для діагностики платоспроможності у довгостроковій перспективі доцільно також використовувати показник робочого капіталу і коефіцієнт концентрації власного капіталу.

$$Кквк = \frac{ВК}{ВБ}; \quad (5)$$

де, Кквк – коефіцієнт концентрації власного капіталу; ВБ – валюта балансу (сукупні пасиви).

Коефіцієнт концентрації власного капіталу у довгостроковій перспективі є дієвим індикатором діагностики платоспроможності через зміни двох складових сукупного капіталу: саме власного капіталу і зовнішніх зобов'язань. Більш високі темпи приросту власного капіталу відносно сукупного капіталу призводить до збільшення абсолютної величини власного капіталу, що зменшує відносну величину зобов'язань, тобто покращує перспективну платоспроможність. Цю ідею закладено у концепцію збереження

фінансового капіталу як запорука фінансової стійкості підприємства. Але саме по собі збільшення власного капіталу ще не самоціллю.

При діагностиці важливо враховувати склад, структуру власного капіталу, що може бути досягнуто при використанні відповідних аналітичних процедур: вертикального і горизонтального аналізу. Певні методичні складнощі є при проведенні структурного аналізу коли присутня балансова стаття непокриті збитки. Якість структури власного капіталу характеризує статті нерозподілений прибуток і резервний капітал. Наявність цих складових при збільшенні нерозподіленого прибутку свідчить про ефективність не тільки бізнес-діяльності, але і дивідендної політики.

Висновки. Своєчасна та якісна діагностика дає можливість усунення цілого ряду негативних чинників що безпосередньо впливають на життєдіяльність підприємства. Особливе значення в системі діагностики бізнес-діяльності має платоспроможність в короткостроковому періоді, підтримка якої на необхідному рівні є задачею номер один.

Діагностика платоспроможності передбачає системного використання аналітичного інструментарію і процедур. Найважливішими індикаторами платоспроможності в системі базових концепцій МСФЗ є робочий капітал і його вітчизняний аналог – наявність власних оборотних коштів. Враховуючи значення останнього в стабільності бізнес-діяльності необхідно уніфікувати порядок його розрахунку та закріпити у офіційно діючих методиках затверджених органами виконавчої влади.

Використання низки фінансових коефіцієнтів: забезпечення, мобільності, концентрації власного капіталу повинно бути узгоджено з визначенням типу фінансової стійкості, моделлю фінансування оборотних активів в залежності від ступеню їх покриття власним капіталом.

Література:

1. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку 2000 / Перекл. з англ. за ред. С.Ф. Голова. – К. : Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 2000. 1272 с.
2. Бухгалтерский анализ: (Рекомендовано Институтом банковского дела) / Пер. с англ. С.М. Тимачева; под ред. М.А. Гольцберга, Л.М. Хасан-Бек. – К. : Торгово-издательское бюро ВНУ, 1993. 427 с.
3. Кодексу України з процедур банкрутства. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0441-18/stru>
4. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку / Перекл. з англ. за ред. С.Ф. Голова. – К. : Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 1998. – 736 с.
5. Бернстайн Л.А. Анализ финансовой отчетности: Теория, практика и интерпретация: пер. с англ. М. : Финансы и статистика, 1996. – 624с.
6. Хендриксен Эдлон С. Теория бухгалтерского учета / Эдлон С. Хендриксен, Михаэл Ф. Ван Бреда; пер. с англ. пятого изд. И. А. Смирновой ; под ред. Я. В. Соколова. - М.: Финансы и статистика, 1997. 576 с.
7. Уолш Кяран. Ключові фінансові показники. Аналіз та управління розвитком підприємства: пер. з англ. / Кяран Уолш. – К.: Наукова думка, 2001. 367 с.
8. Коласс Б. Управление финансовой деятельностью предприятия. Проблемы, концепции и методы: учеб. пособие: пер. с франц. М.: Финансы; ЮНИТИ, 1997. 576 с.
9. Іонін Є.Є., Овчинникова М.М. Фінансова аналітика сучасного бізнесу: монографія. Донецьк, 2012. 304с.